

# Indholdsfortegnelse

Forord .....	11
Indledning .....	13
<i>Bogens begrænsninger</i> .....	14
Kapitel 1 Aggressiv adfærd hos beboere i plejeboliger .....	17
Antallet af ældre med aggressiv adfærd .....	18
Årsager til at fokusere på aggressiv adfærd hos beboere .....	19
Den sundhedsfaglige indfaldsvinkel .....	20
<i>Funktionsevne</i> .....	21
<i>Adfærd</i> .....	22
<i>Omgivelserne</i> .....	23
<i>Aggression</i> .....	23
Kapitel 2 Funktionsevnen hos beboere med aggressiv adfærd .....	27
Grundlæggende personlighedstræk hos beboere med aggressiv adfærd .....	28
Den mentale funktionsevne hos beboere med aggressiv adfærd .....	28
<i>Vågenhed</i> .....	29
<i>Opmærksomhed</i> .....	30
<i>Opfattelsen af sanseindtryk</i> .....	31
<i>Hukommelse</i> .....	33
<i>Sprog</i> .....	33
<i>Evnen til at klare praktiske funktioner</i> .....	33
<i>Kontrol med følelser og adfærd</i> .....	34
Overvejelser om den mentale funktionsevne hos beboere med aggressiv adfærd .....	36
Kapitel 3 Faktorer, som kan svække beboerens funktionsevne midlertidigt .....	39
Delir .....	39
<i>Medicinbivirkninger</i> .....	40
<i>Infektioner</i> .....	40
<i>Væskemangel og forstyrrelser i saltbalancen</i> .....	41
<i>Forstoppelse og urinretention</i> .....	41
<i>Kredsløbslidelser</i> .....	41
Smerter .....	42
Depressioner .....	42

<b>Kapitel 4 Kortlægning af funktionsevnen hos beboere med aggressiv adfærd</b> .....	47
Beboerens grundlæggende personlighed .....	47
Fysiske og psykiatriske helbredsforhold .....	48
<i>Delir</i> .....	48
<i>Depression</i> .....	49
<i>Andre helbredssvigt</i> .....	49
Vurdering af beboerens aktuelle mentale funktionsevne .....	50
<i>Vågenhed</i> .....	51
<i>Opmærksomhed</i> .....	51
<i>Opfattelse af omgivelserne</i> .....	52
<i>Sprog</i> .....	53
<i>Praktiske færdigheder</i> .....	53
<i>Kontrollen over følelserne og adfærd</i> .....	54
Betydningsfulde faktorer i udredningen af en beboers funktionsevne .....	54
 <b>Kapitel 5 Aggressionsmønstre hos beboere</b> .....	55
Typer af aggressiv adfærd, som er karakteristisk for beboeren .....	55
Situationer, hvor den aggressive adfærd optræder .....	56
Aggressionsprocesser .....	58
<i>Forandringer i beboerens adfærd under aggressionsprocessen</i> .....	58
<i>Forskelle i beboeres aggressionsprocesser</i> .....	62
Kortlægning af aggressionsmønstret hos konkrete beboere med aggressiv adfærd .....	63
 <b>Kapitel 6 At forebygge aggressiv adfærd</b> .....	65
Fortolkningsprocessens trin .....	66
<i>Indkredsning af formodninger</i> .....	66
<i>Indsamling af oplysninger, der kan belyse formodningerne</i> .....	67
<i>Det kvalificerede gæt</i> .....	69
<i>Indsamling af flere oplysninger</i> .....	69
Ændringer i omgivelserne på baggrund af fortolkningerne .....	70
<i>At fjerne eller ændre situationer, som beboeren opfatter som truende</i> .....	70
<i>At ændre beboerens opfattelse af situationen</i> .....	71
Vanskeligheder med at fortolke .....	72
 <b>Kapitel 7 Hjælpen til beboere med aggressiv adfærd i afgrænsede situationer</b> .....	75
Aflkledning og afdækning .....	76
<i>Vanskeligheder med at kontrollere følelsen af blufærdighed</i> .....	76

<i>Mistolkning</i> . . . . .	77
<i>Kulde</i> . . . . .	77
<i>Usikker afgrænsning mod omverdenen.</i> . . . . .	77
<b>Forebyggelse af aggression i forbindelse med afdækning af kroppen</b> . . . . .	<b>78</b>
<b>Brusebad og vask.</b> . . . . .	<b>79</b>
<i>Brusebad og vask af kroppen.</i> . . . . .	79
<i>Vask af særlige områder</i> . . . . .	80
<b>At forebygge aggressioner, der optræder i forbindelse med brusebad og vask af særlige områder</b> . . . . .	<b>81</b>
<i>Ændringer af brusebad</i> . . . . .	81
<i>Hjælp til selvhjælp.</i> . . . . .	82
<i>Prompts</i> . . . . .	83
<i>Mundtlig vejledning</i> . . . . .	83
<i>Praktisk guidning</i> . . . . .	84
<b>De særligt vanskelige områder</b> . . . . .	<b>85</b>
<i>Munden og tænderne</i> . . . . .	85
<i>Fødderne</i> . . . . .	85
<i>Benene</i> . . . . .	85
<b>Forflytning</b> . . . . .	<b>86</b>
<i>At forebygge aggressiv adfærd i forbindelse med forflytninger</i> . . . . .	86
<b>Kommunikation</b> . . . . .	<b>87</b>

## **Kapitel 8 Hjælp til beboere med aggressiv adfærd**

<b>i uspecifikke situationer</b> . . . . .	<b>89</b>
<b>Aggressiv adfærd hos beboere, der er trætte</b> . . . . .	<b>91</b>
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i> . . . . .	92
<i>Ændringer i hjælpen</i> . . . . .	93
<b>Aggressiv adfærd hos beboere, som ikke forstår information.</b> . . . . .	<b>96</b>
<i>Fortolkning af baggrunden for den aggressive adfærd</i> . . . . .	97
<i>Ændringer i hjælpen</i> . . . . .	97
<i>Hjælpen til beboere, som delvis forstår konkret information.</i> . . . . .	98
<i>Hjælp til beboere, der ikke længere forstår konkret information.</i> . . . . .	99
<i>Etiske forhold med hensyn til at arbejde med camouflage.</i> . . . . .	101
<b>Beboere med aggressiv adfærd præget af irritation</b> . . . . .	<b>101</b>
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i> . . . . .	102
<i>Ændringer i hjælpen</i> . . . . .	103
<i>Etiske forhold vedrørende den distancebaserede kommunikation</i> . . . . .	105
<b>Beboere med ensformig psykisk aggression</b> . . . . .	<b>105</b>
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i> . . . . .	106
<i>Ændringer af hjælpen</i> . . . . .	106

<i>Etiske forhold ved parallel kommunikation</i> . . . . .	107
<b>Proaktiv aggression</b> . . . . .	<b>108</b>
<i>Fortolkning af den proaktive aggression</i> . . . . .	110
<i>Ændringer i hjælpen</i> . . . . .	111
<b>Kapitel 9 Tilpasning af hjælpen til konkrete beboere med aggressiv adfærd</b> . . . . .	<b>117</b>
<b>Udvikling af hjælpen</b> . . . . .	<b>117</b>
<i>Organisering af udvikling af hjælpen</i> . . . . .	117
<i>Valg blandt forskellige muligheder</i> . . . . .	118
<i>Den individuelle tilpasning af hjælpen</i> . . . . .	119
<i>Opmærksomhed på små forandringer i beboerens adfærd</i> . . . . .	119
<i>Vurdering af effekten af ændringerne</i> . . . . .	120
<b>Indarbejdelse af nye metoder i hverdagen</b> . . . . .	<b>120</b>
<i>Den kollegiale vejledning</i> . . . . .	123
<b>Prioriteringer af hjælpen til beboere med aggressiv adfærd</b> . . . . .	<b>123</b>
<i>At bevare kroppens funktioner</i> . . . . .	123
<i>Velvære</i> . . . . .	124
<i>Fremtoning</i> . . . . .	124
<i>Minimumsmål for hjælp til personlig hygiejne</i> . . . . .	126
<i>Konkrete tiltag for at sikre den personlige fremtoning</i> . . . . .	127
<b>Kapitel 10 Når man ikke kan forebygge aggressiv adfærd</b> . . . . .	<b>129</b>
<b>Forebyggelse af vold og hjælp til beboere med aggressioner</b> . . . . .	<b>129</b>
<i>Frigørelsesteknikker</i> . . . . .	130
<i>Hensigtsmæssig påklædning</i> . . . . .	130
<i>Fysisk fastholdelse</i> . . . . .	131
<b>Arbejds miljø og aggressiv adfærd</b> . . . . .	<b>134</b>
<i>Reaktioner i forbindelse med vold</i> . . . . .	134
<i>Symptomer på udbrændthed</i> . . . . .	135
<i>Forebyggelse af vold og udbrændthed</i> . . . . .	135
<i>Det videre arbejde med arbejdsmiljøet</i> . . . . .	136
<i>Arbejdspladsvurdering</i> . . . . .	138
<i>Risikovurdering</i> . . . . .	139
<b>Efterord</b> . . . . .	<b>141</b>
<b>Ordliste</b> . . . . .	<b>142</b>
<b>Litteratur</b> . . . . .	<b>144</b>

Biografi .....	147
Bilag 1. Skema til registrering af aggressiv adfærd .....	148
Bilag 2. Hjælp til personlig hygiejne .....	149
Stikordsregister .....	152

# Forord

Denne bog handler om aggressiv adfærd hos mentalt svækkede beboere i plejeboliger, og om, hvordan man kan forebygge eller begrænse denne adfærd. Det er mit håb, at bogen kan være med til at øge livskvaliteten for denne gruppe af mennesker ved at formidle viden om, hvordan man kan tilpasse omgivelserne til deres formåen og værdier.

Bogen er først og fremmest skrevet til medarbejdere og ledere, der arbejder i plejeboliger. Men den vil forhåbentlig også kunne bruges af andre faggrupper, som er involveret i hjælpen til ældre, der er mentalt svækkede.

Bogen rummer en lang række praktiske anvisninger på en række tiltag, som kan forebygge mange af de aggressive episoder, som optræder hos beboere i plejeboliger. Desuden rummer bogen en række teorier og overvejelser om faktorer, som kan være årsagen til aggressiv adfærd hos mentalt svækkede. De kan forhåbentlig være med til at øge forståelsen for, hvorfor ældre mentalt svækkede reagerer med aggressioner. Det er også mit håb, at bogen kan bruges i arbejdet med at udvikle nye metoder til at forebygge aggressiv adfærd hos beboere i plejeboliger og andre mentalt svækkede.

Bogen er skrevet på baggrund af mange års erfaringer med ældre med aggressiv adfærd. Dels har jeg i flere år arbejdet som konsulent i plejeboliger og i hjemmeplejeordninger med at forebygge aggressiv adfærd hos ældre. Dels har jeg lavet en række undersøgelser og udviklingsarbejder vedrørende aggressiv adfærd og andre stressreaktioner hos ældre mennesker. Jeg vil i den forbindelse gerne takke Tipsfondet, Det kommunale Momsfond, Sygekassernes Helsefond, Århus Universitetshospitals Forskningsinitiativ og Inner-Wheel for økonomisk støtte til disse projekter. Endvidere vil jeg gerne takke Konsul Georg Jorck & Hustru Emma Jorcks Fond for økonomisk støtte til udgivelse af bogen.

Jeg vil også gerne takke de mange dygtige medarbejdere, som jeg i tidens løb har arbejdet sammen med, og som har lært mig så meget. De er i sandhed en del af en stor og upåagtet fredsbevarende styrke, som dagligt sikrer, at selv mennesker med meget omfattende mentale svækkelser undgår situationer, som de ikke længere kan klare.

Hvis bogen giver inspiration til at gøre dagligdagen mere overskuelig for beboere med aggressiv adfærd, har jeg nået mit mål.

Kirsten Gotfredsen  
Randers, maj 2009